

Jana Piteková

**TVOJA
EKONÓMIA**

Jana Piteková

**TVOJA
EKONÓMIA**

Naozaj aj moja? Samozrejme, dotýkam sa každého jedného dňa Tvojho života. Jedol si už dnes niečo? Alebo to bola zati aľ len obľúbená ranná káva? Teším sa, ak máš strechu nad hlavou, oblečenie a ...aj mobil. Wow, túto vymoženosť ľudia nemali ti sícročia. Ja, ekonómia, som aj Tvoj život. Som tu pre každého človeka a túžim byť milovaná. Tak ako mama miluje svoje dieťa.

2024

© Copyright by: Jana Piteková

TVOJA EKONÓMIA odborná monografia

Autor: doc. Ing. Jana Piteková, PhD.

Ilustrácie: Mária Magdaléna Piteková (13 rokov)

Recenzenti:

prof. Ing. Ján Košturiak, PhD., podnikateľ a inovátor
(www.kosturiak.com)

Peter Halušťok a Ing. Radovan Ivanko
(www.bibliaafinancie.sk)

ISBN: 978-83-8111-315-1 (tlačenej verzii)

ISBN: 978-80-570-5296-8 (pdf)

ISBN: 978-80-570-5297-5 (epub)

ISBN: 978-80-570-5298-2 (mobi)

Kraków 2024

Wydawnictwo i Drukarnia

Towarzystwo Słowaków w Polsce

ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel. 12 634-11-27, 12 632-66-04, 12 633-09-41

e-mail: zg@tsp.org.pl

www.tsp.org.pl

*Túto knihu venujem môjmu manželovi
a otcovi našich štyroch detí.
V tomto roku nám Pán požehnáva 35. výročie sobáša.
Michal, veľmi Ťa ľúbim a ďakujem za príklad
trpezlivej a pokornej lásky.*

*„Čo som sa naučil(a) s dobrým úmyslom,
teraz dávam ďalej“
(Múd 7, 13)*

„Ekonomiu nemusí študovať nikto, ale žiť ju musí každý.“
(Jana Piteková)

Obsah

Úvod	6
Materiál a metodika	8
Ekonómia je aj Tvoj život	11
Ideme upratať ekonomiu	16
A – trhový kolobeh B – finančný trh C – vláda	22
Človek ako alfa a omega trhového kolobehu	24
Tak konečne o vláde ☺	26
Konkurencia – zázračné slovo	29
Dokonalá konkurencia	31
Nedokonalá konkurencia	35
Elasticita (pružnosť) dopytu	39
Hraničná užitočnosť, marginálna analýza	44
Peniaze	51
Úvod do makroekonómie	55
Prečo moderná makroekonómia nemá ani 100 rokov?	58
Agregátny dopyt (AD), agregátna ponuka (AS), hrubý domáci produkt (GDP)	60
Inflácia	65
Nezamestnanosť	71
Ekonomický cyklus	73
Vláda	79
Ako sa stať Goodmanom	83
Goodmanizmus	85
Zhrnutie – čo mi v knihách ekonómie chýbalo	90
Desať odporúčaní ekonómie	94
Záver	96
Literatúra	100

Úvod

Kvôli ekonómii som takmer prišla o lásku svojho života. Až neskôr sa manžel priznal, že uvažoval o rozchode po tom, ako som mu s nadšením povedala, že čas čakania na prvé rande som si krátila štúdiom ekonómie. Áno, ako osemnásťročná som sa zamilovala nielen do svojho manžela, ale aj do ekonómie. Srdcový vzťah k ekonómii sa zrodil vďaka učiteľom na strednej a vysokej škole.

Nerozumiete politike? Pochopte najskôr ekonómiu. Politika je veľmi jednoduchá, čitateľná, ak porozumiete ekonómii. Poviete si, že sledovať menej politiku a viac sa zamerať na ekonómiu, je ako ísť z dažďa pod odkvap? Nečudujem sa vám. Aj moji študenti mi v osobných rozhovoroch povedali vety typu:

- Ekonómia je len teória, aj tak väčšinu z toho, čo sa učím, v živote nevyužijem.
- Mikroekonómia a makroekonómia je len nutné zlo, ktorým musíme prejsť, aby sme sa vo vyššom ročníku učili financie, podnikovú ekonomiku, manažment, marketing, jednoducho to, čo v praxi naozaj budem potrebovať.
- Už keď je to nevyhnutné, tak sa naučíme všetko čo len chcete, len nech tam nie sú grafy a príklady na počítanie.

Uff, nepočúvalo sa mi to dobre, ale brala som to ako veľkú výzvu. Na um mi prišli slová starozákonného žalmu: „Skúste a presvedčte sa, aký dobrý je Pán“. Pozývam vás na prečítanie tejto knihy – skúste a presvedčte sa, aká krásna a zmysluplná je ekonómia.

Poviete si, že čo nové a iné by som sa mal dočítať práve v tejto knihe. Veď kníh o ekonómii sú stovky, na internete je dostupných veľa prednášok, videí, odborných článkov. Áno, máte pravdu. Popri starostlivosti o domácnosť a výchove štyroch detí som stihla prečítať len niekoľko desiatok kníh z ekonómie. Dlhé roky som nevedela, čím by som mohla prispieť do jej vedeckého skúmania. Veď za život človeka nie je možné ani len prečítať

to, čo už napísali iní, nieto ekonómiu obohatiť o niečo nové. Preto som sa venovala cestovnému ruchu, ktorý som študovala a ktorým žijem od narodenia. Cestovný ruch však v porovnaní s ekonómiou považujem „len“ za oblasť podnikania. Vedecky som sa s ním rozlúčila monografiou „Dva svety cestovného ruchu na Slovensku“ (Piteková, 2022).

Ponúkam vám zrozumiteľné vysvetlenie systému, v ktorom prežije život každý jeden človek. Zdôrazňujem význam „domácnosti“ ako subjektu trhového kolobehu. Domácnosti odpovedajú na otázku „čo“ vyrábať svojimi peňažnými hlasmi. Tri kúty každej domácnosti vraj drží žena. Ale 99 % autorov kníh z ekonómie sú muži. Rozumiem tomu. Je to príliš náročná a rozsiahla veda na to, aby sa jej dalo dostatočne venovať popri starostlivosti o tie tri zo štyroch kútov domácnosti. Preto aj túto knihu píšem v zrelom veku, keď najmladšie zo štyroch detí má už trinásť rokov a je relatívne samostatné.

Do ekonómie som sa snažila vložiť citlivé materinské srdce. Materinské srdce, ktoré dá život a vychováva dieťa. Dieťa, z ktorého raz bude dospelý človek a bude každý deň robiť ekonomické rozhodnutia.

Materiál a metodika

Základným materiálom sú vedomosti a skúsenosti získavané tridsať rokov. Každý rok pôsobenia na vysokej škole a prednášania ekonómie mi dal niečo nové. Veľakrát ma priamo počas prednášky napadli logické prepojenia naučených teoretických poznatkov. Tak, ako som dozrievala ako manželka a matka dvoch, troch, štyroch detí, tak sa v mojej mysli postupne ukladali súvislosti praktického života a ekonomickej teórie. Každý rok som si pri príprave na jednotlivé a stále sa opakujúce témy ekonómie hovorila, že ako som mohla byť pred rokom taká hlúpa a nerozumieť takým samozrejým veciam. S pokorou priznávam, že mnohým veciam nerozumiem a nedokážem ich pochopiť a vysvetliť ani dnes.

Základnou metódou ekonómie je metóda vedeckej abstrakcie, spôsob ako vedci zjednodušujú veci. Snažila som sa podľa najlepšieho vedomia a svedomia abstrahovať od nepodstatných vecí, ale zároveň rešpektovať systém. Systematický prístup skúmania a historicko-logická metóda sú pre mňa prostriedkom k zjednodušeniu ekonómie a jej zrozumiteľnému vysvetľovaniu. Využívam metódu pozorovania a empirie (skúsenosti) z pohľadu všetkých troch základných subjektov trhového mechanizmu. Domácnosti – ako manželka a matka štyroch detí, podniku – ako živnostníčka poskytujúca ubytovanie v súkromí a taktiež z pohľadu štátu – ako dlhoročný zamestnanec verejnej vysokej školy. Analýza jednotlivých javov a syntéza poznatkov vytvorili priestor pre pochopenie fungovania systému, ktorý je základným predmetom skúmania ekonómie.

Aristoteles už štyri storočia pred Kristom údajne písal dva druhy kníh. Pre laickú verejnosť a pre odbornú verejnosť. Tvoja ekonómia patrí do prvej skupiny, je napísaná aj pre Teba, ak máš 13 – 89 rokov. Skôr, než som text predložila recenzentom, prečítala si ju 13-ročná dcéra (ilustrátorka knihy) a 89 ročný manželov strýko, MUDr. Alexander Pitek, lekár, ktorý od roku 1968 žije v Švajčiarsku. Čakala som na spätnú väzbu, či rozumejú napísanému textu. Vzorku som rozšírila o susedov, svoju kaderničku, neekonómov a iných „bežných ľudí“. Pochopili význam ekonómie, pochopili zmysel jej

štúdia a pre mňa to bol signál, že knihu môžem vydať. Samozrejme, predtým prešla recenzným posudzovaním, pretože aj keď je písaná pre laikov, pre „zamilovanie sa“ do ekonómie musí byť pravdivá, autentická, správna.

Využívam prvky beletrie, humorného nadhľadu, ako aj osobný prístup. Mikroekonómie (správanie sa jednotlivca, domácnosti, podniku) je prirodzene viac, pretože ju svojim správaním, rozhodovaním a konaním môžeme bezprostredne ovplyvňovať každý deň. Makroekonómiiu nie, bežný človek má na makroekonomickú stabilitu minimálny vplyv, je však dobré rozumieť makroekonomickým súvislostiam. Keď už kvôli ničomu inému, tak kvôli nestresovaniu sa z vecí, ktoré neovplyvním, nezmením a nestoja za to, aby som nimi zabíjala čas.

V rámci mikroekonómie viac pozornosti venujem správaniu sa domácností ako podnikom – pretože každý jeden z nás je súčasťou nejakej domácnosti, ale nie každý, resp. oveľa menej ľudí, je súčasťou súkromných podnikov.

Uprednostňujem používanie jednoduchých a pre širokú verejnosť zrozumiteľných ekonomických kategórií – trh tovarov (namiesto trh statkov a služieb, resp. trh výrobkov a služieb) a trh práce (namiesto trhu práce, pôdy a kapitálu, trhu výrobných faktorov, trhu inputov, výrobných činiteľov). Vzhľadom na to, že 80 – 90 % ľudí sa živí prioritne prácou, tento výrobný faktor bude dominantný. Pokročilá makroekonómia pre odvodzovanie krivky agregátnej ponuky využíva len trh práce. Túto abstrakciu veľmi rada využijem.

Ťahom na hĺbinu viery je Sväté Písmo, ťahom na hĺbinu ekonómie je dielo Adama Smitha „Bohatstvo národov“ (1776). Keď si túto 900 stranovú knihu prelistujete, nenájdete tam žiaden graf, ani príklad. Budem sa teda inšpirovať a splním zbožné pranie mnohých. V Bohatstve národov nájdete len jednu rozsiahlejšiu tabuľku, ktorá mapuje rentu (cenu pôdy pri prenájme) a ceny pšenice. Taktiež v monografii bude len jedna schéma – trhový kolobeh – ako kľúč k pochopeniu ekonómie.

Adam Smith ma inšpiroval aj v ucelenom pohľade na ekonómiiu. Trh tovarov vysvetľuje súbežne s trhom práce. Mikroekonómiiu súčasne s makroekonómiiou. Dokonalú konkurenciu s nedokonalou atď. Aby sme sa v tomto rozsiahlom kolose ekonómie nestratili, hneď v prvých kapitolách je nutné urobiť si poriadok. Toto mi chýbalo v učebniciach ekonómie.

Tak ako domácnosti a podniky tvoria ľudia a ich vzájomné vzťahy, tak aj ekonomický systém závisí od konkrétnych rozhodnutí konkrétnych ľudí. Alfou a omegou ekonómie je človek. **Obyčajný dobrý človek. Goodman, maskot tejto knihy.**

